

Puhtaat jauhot pussissa? Mitä jokaisen virkahenkilön pitää tietää korruptiosta

Venla Mäntysalo, erityisasiantuntija, OM

Korruptio on vaikutusvallan väärinkäyttöä edun tavoittelemiseksi

- Korruptiovapaita maita ei ole – miksi Suomessakin tulee panostaa korruption torjuntaan?
- Osa korruption muodoista on kriminalisoituja, monet liikkuvat harmaalla alueella – tunnistanko korruption eri muodot ja riskialueet?
- Korruption torjunta on jaettu tehtävä - Miten voin puuttua korruptioon ja väärinkäyttöihin?
- Korruptiontorjuntaohjeet valtionhallinnon virastoille ja laitoksille (VM julkaisu)

Korruptio Suomessa

- Katutason (need) korruptiota vähän
- Rakenteellista (greed) ja vaikeammin havaittavaa korruptiota enemmän, suosinta, epäeettiset verkostot
- Korruptio (tunnistettu) esiintyy usein liike-elämän ja viranomaisten toiminnan rajapinnassa
- Suomelle tyypillinen korruptio jää kansainvälisten vertailumittareiden ulkopuolelle
- Kansallinen tilannekuva tarpeen

Korruption ilmenemismuotoja

Rikoslaissa

Lahjonta

Petos

Kavallus

Virka-aseman
väärinkäyttö

Rahanpesu
(korruptio
esirikoksena)

Hallintolain / virkamieslain piirissä

Eturistiriidat ja
tuplaroolit –
esteellisyys

Suosinta

Pyöröovi-ilmiö

Muu lainsäädäntö

Kartellit

Kilpailulain vastainen
toiminta

Julkisiin hankintoihin
liittyvät väärinkäytökset

Vaali- ja
puoluerahoituksen
väärinkäytökset tai
salaaminen

Päätösten tai tiedon
salaaminen

Harmaalla alueella

Poliittiset
virkanimitykset

Suosinta

Sidonnaisuudet

Epäeettinen
päätösten
valmistelu

Lobbaus

Korruption riskialueita

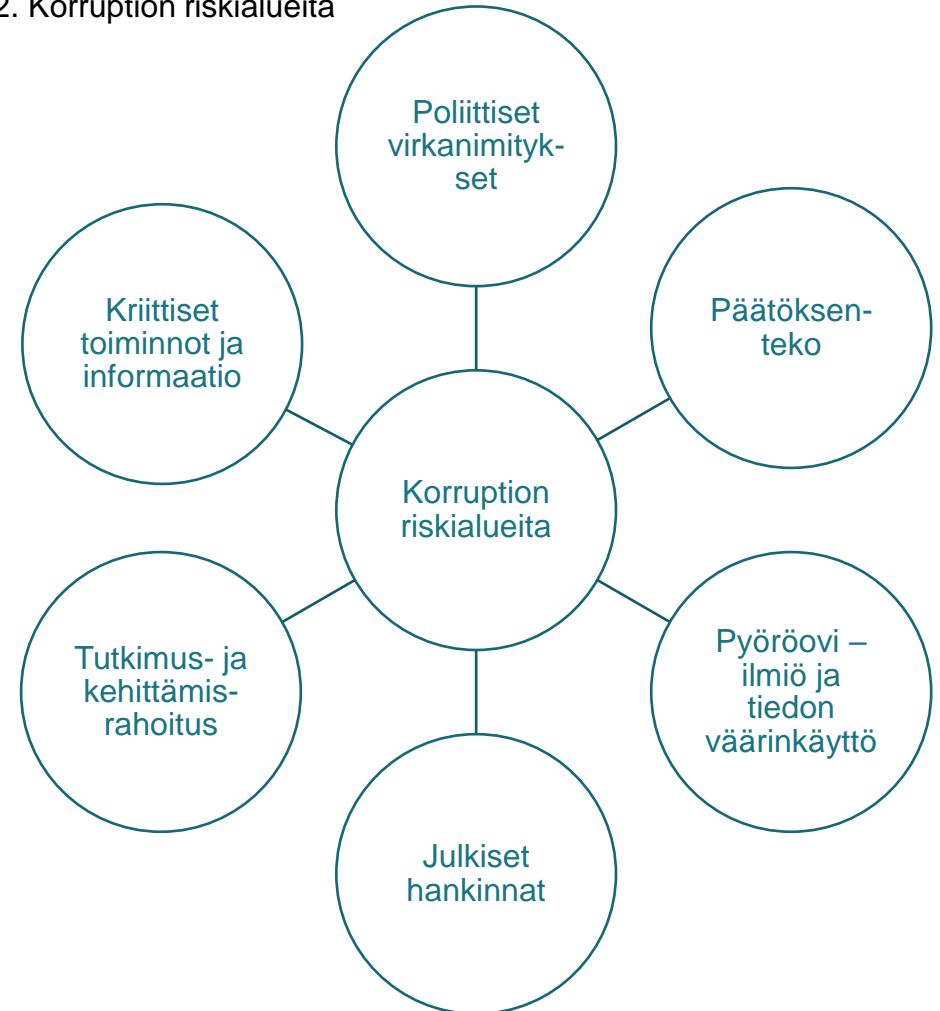
Korruption riskialueita valtionhallinnossa

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan raportissa ”Empiirisiä katsauksia korruption vaaran vyöhykkeille” on tunnistettu korruption eri riskialueita. **Vaasan yliopiston ja Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksissa** on tunnistettu ja analysoitu rakenteellisen korruption riskialueita, joita ovat poliittiset virkanimitykset ja päätöksenteko. Valtionhallinnon toimintaympäristössä on voitu havaita korruptiivisiä piirteitä yleisemmin oheisen kuvan riskialueilla.

Tunnistettuja ja analysoituja riskialueita ovat myös pyöröovi –ilmiö, julkiset hankinnat ja kartellit, tutkimus- ja kehittämisrahoitus sekä kehitysyhteistyö. Korruption lähes kaikkiin riskialueisiin liittyvät ilmiönä **huono hallinto, suosinta ja syrjintä sekä tietojen ja asiakirjojen salaaminen**. Korruption taustalla voi olla lahjoma, tai lupaus taloudellisesta tai muusta etuudesta. Korruptiolle on luonteenomaista, että **riskialueet leikkaavat toisiaan** ja niillä ilmenee korruption eri muotoja, joissa aktiivisina tai passiivisina osallisina voivat olla useat eri toimijat.

Kuvaan on sisällytetty piileväksi, mutta merkitykseltään jatkuvasti korostuvaksi ja ajankohtaiseksi riskialueeksi tunnistettu **vaikutusvallan väärinkäyttäminen yhteiskunnan kannalta kriittisissä toiminnoissa sekä niihin liittyvässä päätöksenteossa ja tiedonhankinnassa**. Korruption merkittäväksi riskialueeksi on tunnistettu myös vaali- ja puolerahoitus, jonka valvonta on säädetty Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi.

Kuva 2. Korruption riskialueita

Kriittiset toiminnot ja informaatio

Korruption tarkoitus ja tavoite

Valtiollisten toimijoiden, järjestäytyneen rikollisuuden sekä ääriliikkeiden tarkoituksena on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon, yhteiskunnan kriittisiin toimintoihin ja järjestelmiin pyrkimyksenä vaarantaa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta, toimintakykyä ja kriittisten toimintojen häiriöttömyyttä, luottamusta viranomaisiin tai niiden toimintakykyyn.

Esimerkiksi poliittinen korruptio, vastikkeellinen ulkomainen puolue- ja vaalirahoitus sekä poliittiset virkanimitykset voivat mahdollistaa epäeettisen ja salassa tapahtuvan vaikuttamisen, mikä voi vaarantaa objektiivisen tosiasioiden tarkastelun ja johdonmukaisen päätöksenteon, jolloin riskit ja niiden seuraukset jätetään tietoisesti analysoimatta ja huomiotta tai niitä vähätellään. Eri toimijoiden **pyrkimyksenä on saada haltuun lainvastaisesti tai epäeettisesti salassa pidettävää ja kriittistä informaatiota omien intressien edistämiseksi tai toisen vahingoksi.**

Vaikuttamispyrkimysten tarkoituksena on saada eri toimijoita tekemään yhteiskunnan kriittisiin toimintoihin liittyviä ratkaisuja, jotka näyttävät olevan yleisen edun mukaisia, mutta jotka todellisuudessa aikaansaavat riippuvuutta ja tarjoavat vaikutusmahdollisuuden kriittisiin toimintoihin sekä mahdollisuuden saada kriittistä informaatiota esimerkiksi huipputeknologiasta, kyberturvallisuudesta ja -osaamisesta.

Korruption ilmenemismuotoja

Poliittiseen päätöksentekoon, sääntelyyn, kriittisiin toimintoihin vaikuttaminen, informaation muokkaaminen ja syöttäminen tai hankinta voivat tapahtua soluttautumalla, kybervakoilun keinoin, vaikutusvaltaisia toimijoita ja pyöröovi -ilmiötä, tiedotusvälineitä ja erilaisia tietolähteitä, sekä korruptiolle alttiiden henkilöiden lahjontaa, uhkailua, painostamista ja kiristämistä hyödyntäen.

Muita toimintatapoja voivat olla muun muassa **julkisten hankintojen, rekrytointien, yrityskauppojen ja investointien sekä yhteisten hankkeiden avulla** hankittava vaikutusvalta tai kriittinen tieto sekä informaatiovaikuttaminen. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyötä sekä tutkimusrahoitusta hyödyntäen voidaan hankkia tietoa kansainvälisesti korkealaatuisesta teknologiasta. Vaikuttamisen kohteena ovat muun muassa valtion virastojen lisäksi yritykset, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset.

Vaikuttaminen voi kohdistua kriittisten palveluiden tuottamiseen ja niihin liittyvään infrastruktuuriin, joihin voi liittyä kansainvälistä sääntelyä, ja joiden sijainti ja omistus voivat olla Suomen rajojen ulkopuolella. **Myös lupa-, valvonta ja tarkastustehtävissä toimiviin voidaan pyrkiä vaikuttamaan.**

Korruption torjunta – yhteinen tehtävä

Johto ja esimiehet vastaavat tuloksellisesta korruptiontorjunnasta.

Kokonaisvaltaista korruptiontorjuntaa edistävät eri toimijoiden aktiivinen ja tavoitteellinen yhteistyö sekä objektiiviset tarkastukset.

- Johdon julkilausuma nollatoleranssista korruptiolle, sekä johdonmukainen ja puolueeton puuttuminen ovat vaikuttavin korruptiontorjunnan keino.
- Johto voi järjestää tuloksellisen korruptiontorjunnan määrittämällä tehtävät ja toimintatavat eheänä ja kokonaisvaltaisena kokonaisuutena johdolle, esimiehille ja henkilölle sekä sisäiselle tarkastukselle.
- Johto osoittaa vahvan tuen korruptiontorjunnalle määrittämällä sisäiselle tarkastukselle oikeuden päättää itsenäisesti korruptioepäilysten tarkastamisesta.

Yksilön rooli

Laillisuus ja eettisyys omassa toiminnassa –
virkavastuu ja eettinen punninta

Avoin toiminta ja tiedon jakaminen

Eturistiriitujen ja kaksoisroolien
tunnistaminen ja korjaaminen

Tasapuolinen kohtelu – yhteistyökumppanit,
sidosryhmät, sukulaiset, ystävät

Väärinkäyttöön puuttuminen

Virkamieseettinen toimintaohje (VM)

Ajankohtaista

EU komission ehdotus
direktiiviksi korruption
torjumiseksi rikoslain keinoin
annettu 3.5.2023 –
tavoitteena neuvoston
yleisnäkemys kesäkuussa 2024

Kansallisen
korruptiotilannekuvan
rakentaminen

Korruptionvastaisen strategian
toimenpideohjelman
päivittäminen alkaa

www.korruptiontorjunta.fi

Kysyttävää? Koulutusta, tietoiskuja omalle
organisaatiolle?

Venla.mantysalo@gov.fi

Kiitos!

